

Хомич Тетяна
*викладач кафедри теорії та історії держави і права
Навчально-наукового інституту права ім. І. Малиновського
Національного університету "Острозька академія"*

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ, ВЧИНЕНИХ ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ З ІНОЗЕМНИМ ГРОМАДЯНСТВОМ

В Україні непоодиноким є явище, коли громадяни України набувають громадянство однієї або декількох інших держав та не виходять із громадянства України. Оскільки в Україні не визнається подвійне громадянство, ці особи стають громадянами України з іноземним громадянством. Суб'єктом вчинення окремих злочинів проти основ національної безпеки України можуть бути лише громадяни України (ст.ст. 111, 111¹ Кримінального кодексу України) [1]. А шпигунство, залежно від того, вчинене воно громадянином України чи іноземцем або особою без громадянства, кваліфікується як одна з форм вчинення державної зради (ст. 111 Кримінального кодексу України), або як шпигунство за ст. 114 Кримінального кодексу України. Тому актуальним є з'ясування питання про кваліфікацію таких діянь у випадках, якщо вони вчинені громадянами України з іноземним громадянством.

У кримінально-правовій літературі переважає наступна думка: "якщо під час провадження у справі буде встановлено, що особа, яка обвинувачується у державній зраді, має, крім українського, ще й громадянство іншої держави, треба виходити із того, що набуття нею іноземного громадянства виключає її з числа громадян України. Тому вчинені нею шпигунські дії треба кваліфікувати за ст. 114 Кримінального кодексу України, а діяння, вчинені нею в інших формах із числа передбачених ст. 111, – за відповідними іншими статтями Особливої частини Кримінального кодексу України, якщо фактично вчинене містить склад іншого злочину" [2]. Важко погодитися з такою думкою науковців, адже на практиці не відбувається автоматичне виключення особи з громадянства України, а законодавство України передбачає процедуру припинення громадянства України, яка займає певний проміжок часу та потребує належного оформлення.

У Законі України “Про громадянство України” закріплено принцип єдиного громадянства, що виключає можливість існування громадянства адміністративно-територіальних одиниць України. Якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України [3]. Саме цим правилом потрібно керуватися під час кваліфікації злочинів проти основ національної безпеки України, вчинених громадянами України з іноземним громадянством.

Відповідно до ст. 19 Закону України “Про громадянство України”, однією з підстав для втрати громадянства України є добровільне набуття громадянином України громадянства іншої держави, якщо на момент такого набуття він досяг повноліття. Добровільним набуттям громадянства іншої держави вважаються всі випадки, коли громадянин України для набуття громадянства іншої держави повинен був звертатися із заявою чи клопотанням про таке набуття відповідно до порядку, встановленого національним законодавством держави, громадянство якої набуто [3].

Згідно з нормами “Порядку провадження за заявами і поданнями з питань громадянства України та виконання прийнятих рішень”, для припинення громадянства України внаслідок його втрати територіальні органи Державної міграційної служби України, дипломатичні представництва чи консульські установи України готують та подають: подання про втрату громадянства України; документ, що підтверджує перебування особи у громадянстві України; документ, що підтверджує добровільне набуття громадянином України громадянства іншої держави, разом із документом, який підтверджує, що на момент такого набуття громадянин України досяг повноліття; документ, який підтверджує, що громадянин України внаслідок втрати громадянства України не стане особою без громадянства [4]. Рішення про припинення особою громадянства України ухвалює Президент України шляхом видання указів Президента України [4]. Громадянин України, щодо якого оформляється втрата громадянства, до видання указу Президента України про припинення громадянства України користується всіма правами і несе всі обов’язки громадянина України [3].

Отже, до видання указу Президента України про припинення особою громадянства України громадянин України з

іноземним громадянством у правових відносинах з Україною визнається лише громадянином України. Відповідно, його кримінально карані діяння потрібно кваліфікувати як такі, що вчинені громадянином України. Якщо така особа вчинила шпигунські дії, то це діяння треба кваліфікувати як державну зраду, вчинену у формі шпигунства (ст. 111 Кримінального кодексу України).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 9-те вид., переробл. та допов. К.: Юридична думка, 2012. 1316 с.
3. Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.
4. Порядок провадження за заявами і поданнями з питань громадянства України та виконання прийнятих рішень : затв. Указом Президента України від 27 березня 2001 р. № 215 (в редакції Указу Президента України від 27 червня 2006 р. № 588/2006). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215/2001#n20>.